

Mezinárodní konference

Migrační procesy a mobilita evropských Židů
na přechodu od středověku k novověku

Pořádající instituce:
HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, v. v. i.

Praha, 14.–15. 10. 2021

HISTORICKÝ ÚSTAV

Akademie věd České republiky

Akademie věd
České republiky

RESUMÉ KONFERENCEČNÍCH PŘÍSPĚVKŮ

MARIE BUŇATOVÁ (Praha)

Migrace židovského obyvatelstva ve středoevropském prostoru na přechodu od středověku k novověku. Možnosti a perspektivy výzkumu (Úvodní referát)

Během druhé poloviny 15. století a také v následujícím 16. století byli Židé, jako jednotlivci, ale i jejich celé komunity nuceny opouštět v různých oblastech Evropy své domovy a hledat nové místo pro další život. S vlnou vyhánění, jež zasáhla během 15. století jejich komunity na rozsáhlých územích Svaté říše římské, úzce souviselo přistěhovalectví Židů do českých zemí a zejména do největší židovské obce v Praze. Ani situace v českých zemích však nebyla zcela stabilní a zdejší Židé tak byli během 16. století vystaveni několika pokusům i faktickým vyhnáním. Příspěvek je zaměřen na téma migrací židovského obyvatelstva, které se v prostoru střední Evropy na přechodu od středověku k ranému novověku odehrály. Pokusí se předložit některé otázky a dílčí problémy i další možné směry výzkumu této problematiky.

HEINZ NOFLATSCHER (Innsbruck)

Ambivalentní způsoby myšlení a mobilita. Císař Maxmilián I., dvůr a Židé

Dosavadní výzkum o Maxmiliánu I. a Židech se zaměřoval většinou na čtyři témata: vyhnání Židů z Vnitřních Rakous a řady říšských měst, debaty o ničení židovských spisů a na neúnavné působení Josela von Rosheim na císařském dvoře. Cílem příspěvku bude jednak částečně změnit metodiku a perspektivu, tedy zrekonstruovat zájmové jednání aktérů a jejich rozhodování, a tím se pokusit o rekonstrukci také rámcových podmínek a postojů spíše z praxeologického, mikrohistorického a propojujícího pohledu. V tomto ohledu bude osoba panovníka rozšířena o jeho doprovod a ušší dvůr. Ve středu zájmu se nacházejí způsoby myšlení a s nimi spojená mobilita a transfery, jejich proměna a možné ambivalence, zde pak nejprve nábožensko-kulturní představy dvorních humanistů a kleriků o světě a jejich kontakty s židovskými učenici, většinou konvertity. Zde se křížily duchovní zájmy a chování dvorních služebníků a představy císaře o sobě samém. Maxmilián se považoval za ochránce Židů a chránil je před nucenou mobilitou (navzdory přáním některých měst). Nadto konkuroval teritoriálním knížatům a částečně i papeži. Občas to židovským obcím a jednotlivým obětem otevíralo jistý prostor a stabilitu. Cesty ke dvoru a suppliky byly někdy či dočasně úspěšné. V neposlední řadě kladli dvořané materiální očekávání na královskou štědrost, jež se rádo obracelo směrem k majetku Židů. Příspěvek názorně představuje tuto „komunikaci“ a její mechanismy na několika příkladech, například v souvislosti s vyháněním a válkou.

MARKUS J. WENNINGER (Klagenfurt)

Vyhánění a usídlování Židů v dědičných habsburských zemích za císaře Maxmiliána I.

Příspěvek se zaměřuje na Štýrsko jako habsburskou zemi, jež v pozdním 15. století čítala nejvýznamnější podíl židovského obyvatelstva. Kromě toho hrají roli také Korutany a Kraňsko, z nichž byli za vlády císaře Maximiliána I. Židé rovněž vyhnáni, ale také některá místa v Dolních Rakousích, habsburské západní Uhry a Tyrolsko, kde nechal Maxmilián I. Židy usídlit. V 15. století je mezi štýrskými zemskými stavy možno vysledovat rostoucí nepřátelství vůči Židům a silící hlasy po jejich vyhnání ze země. Císař Fridrich III. však tato přání – s výjimkou Štýrského Hradce v letech 1438–1439 – vždy zamítl. Po jeho smrti v roce 1493 štýrské

zemské stavy rychle zahájily jednání o vyhnání Židů s jeho synem Maxmiliánem, jež po několika letech vedlo ke kýženému výsledku. Korutanské zemské stavy se k nim připojily. Vyhnání bylo oficiálně odůvodněno blíže nejmenovanými obviněními jako hanobením hostií, rituálními vraždami a falšováním listin. Přejmenováním Maxmilián tomu sám zřejmě ve skutečnosti nevěřil, neboť se velmi snažil usídlit co největší část vyhnanců Židů na jiných místech svých dědičných zemí, v neposlední řadě podél štýrské hranice, takže vyhnanci mohli nadále obchodovat ve Štýrsku. V Tyrolsku usídlil Maxmilián několik židovských rodin, které byly vyhnány z benátských území během jeho války s Benátkami. Toto usídlování probíhalo zčásti přes odpor v cílových městech. Z dlouhodobého hlediska však bylo úspěšné a vytvořilo podmínky pro židovskou sídelní geografii v rakouských habsburských zemích, jež většinou přetrvala od Maxmiliánových dob až do 19. století.

EVELINE BRUGGER (St. Pölten / Vídeň)

Kam po gezeře? Nucená migrace rakouských Židů po roce 1420

Zatímco v západních spolkových zemích dnešního Rakouska vládla kontinuita středověkého židovského osídlení až do konce 15. století, v Rakouském vévodství (velká část dnešního Dolního a Horního Rakouska včetně Vídně) bylo násilně přerušeno v letech 1420–1421 „vídeňskou gezerou“, vlnou pronásledování a vyhánění. Výzkum se při přípravě na 600. výročí tohoto traumatického přerušování tradice židovského života ve středověkém Rakousku výrazně zajímal o příčiny a průběh pronásledování a v neposlední řadě i osud nuceně pokřtěných členů zničených židovských obcí. Relativně málo je toho však známo o místě pobytu a dalším životě početných vyhnanců, kteří se směli usadit nejprve v sousedních Uhrách nebo ve Štýrsku ovládaném jinou rodovou linií Habsburků. V rámci projektu podpořeném rakouským výzkumným fondem FWF se nyní shromažďují velmi rozptýlené prameny o těchto vyhnancích. Příspěvek představuje první výsledky výzkumu, a kromě rekonstrukce nucené migrace se věnuje také otázce, nakolik vyhnanci nadále udržovali kontakty s rakouským územím, přestože na něm po roce 1421 již neexistovaly židovské obce.

MARTHA KEIL (Vídeň/St. Pölten)

Putující předměty. Mobilita užívání a významu židovských objektů v pozdně středověkém Rakousku

Přednáška zkoumá pod analytickými pojmy „prostorová mobilita“, „mobilita užívání“ a „mobilita významu“ předměty z židovského vlastnictví v pozdně středověkém Rakousku a jejich proměnu v důsledku mobility, migrace a vyhnání. Stejně jako pro celý aškenázský prostor sice i pro Rakousko platí, že se nedochovala téměř žádná judaika a předměty denní potřeby lze jen zřídka jednoznačně identifikovat jako „židovské“. Vykopávky z „židovských“ nalezišť („Jewish sights“) nebyly sledovány z perspektivy pohybu. Kategorie užívání a významu umožňuje zaměřit se na „mobilitu“ i u těchto předmětů. Kromě nejčastějších, jednoznačně židovských předmětů z období středověku, jako jsou rukopisy, hebrejské fragmenty a náhrobky, se přednáška zabývá také objekty, jež jsou doložitelné pouze v písemných a obrazových pramenech. I u nich ovšem lze konstatovat mobilitu v popsaném smyslu a někdy i migraci. Také ony mohou, stejně jako jejich majitelé a uživatelé, měnit teritoriální, kulturní, a dokonce náboženský prostor.

BIRGIT WIEDL (St. Pölten/Vídeň)

Odeslané hostie, vyhnání Židů

K nejdůležitějším protižidovským incidentům z pozdního středověku a raného novověku s největším dopadem patřil narativ hanobení hostií, šířený od pozdního 13. století. S posílením učení o transsubstanciaci na čtvrtém lateránském koncilu, jež povýšil přítomnost Krista v eucharistii na dogma, bylo hanobení hostií interpretováno

jako opětovné zabíjení Krista a tento motiv se rychle šířil zejména v centrální Evropě. Spolu s již po staletí předávanou legendou o rituálních vraždách se obvinění z hanobení hostií stalo jedním z hlavních obžalob při vyhlazování početných židovských obcí ve Svaté říši římské v 15. a 16. století. S tím byl úzce spjat protizidovský stereotyp židovského (světového) spiknutí: kromě údajného kupování hostií (často spolu s křesťanskými dětmi) a jejich hanobení bývali Židé ve městech v procesech a pogromech obviňováni, že získávají další hostie, které prostřednictvím tajných sítí posílají jiným, často konkrétně uvedeným židovským obcím. Vzhledem k (reálnému) propojení křesťanských obcí, zejména prostřednictvím varování křesťanské vrchnosti zasaženým městům, bývalo často rozpoutáno další pronásledování Židů. Příspěvek se věnuje „putování“ některých těchto hostií, například salcburských hostií, jež byly údajně zaslány roku 1404 z Mnichova do Lince, nebo (dalším) hostiím z pasovského procesu, jež prý o sedmdesát let později doputovaly do Salcburku. Příspěvek jednak představuje komunikační metody křesťanské vrchnosti a za nimi se skrývající křesťanské narativy, jednak také analyzuje kritické hlasy z křesťanské strany.

EVA DOLEŽALOVÁ (Praha)

Kontakty pražských Židů v českých zemích na přelomu 15. a 16. století

Základním předpokladem rozvoje kontaktní sítě Židů žijících v Čechách a na Moravě na přelomu 15. a 16. století, přesněji v době vlády Vladislava Jagellonského, bylo vytváření obchodních, ale i dalších společenských vazeb v domácím (tj. křesťanském) prostředí. Většinu těchto kontaktů je možné spojit s přímým podnikáním ve finančních službách, díky nimž, resp. zprávám o nich, je také možné rekonstruovat jakousi základní mobilitní síť či rádius skutečného vlivu. Cílem příspěvku není pouhé popsání dosahu aktivní činnosti židovských podnikatelů působících v hlavním městě království, ale právě na základě zpráv o nich sledovat jejich vazby v rámci českých zemí (přesněji Čech) a jejich společenské a rodinné vazby vně země.

MAIKE LÄMMERHIRT (Erfurt)

Migrace Židů v Durynsku během 15. století

Život Židů v regionu Durynska začal vzkvétat po roce 1349. Intenzivněji tu pak začala nová a zčásti též movitá sídliště Židů vznikat na četných místech různých panství zejména po roce 1360. Za zmínku stojí především Durynské lankrabství a Míšeňské markrabství. Důležitým náboženským a hospodářským bodem byla židovská obec v Erfurtu. Město bylo důležitým centrem regionu a pro Židy představovalo průsečík a místo, jímž procházela migrace, včetně rodin ze Slezska, Čech a Moravy. Po válce, neúrodě a hladu během třicátých let 15. století došlo roku 1436 k vyhnání Židů z Durynského lankrabství, jež představovalo jedno z největších panství regionu. Zhoršení podmínek k pobytu Židů v sousedním Míšeňském markrabství bylo pravděpodobně důvodem jejich odchodu také z této země. Zachovaly se především zcela rozdílné osudy majetných židovských rodin, jež buď podléhaly zdanění, nebo stále ještě získávaly zvláštní ochranné listy. Z města Erfurt, jež bylo převážně obklopeno lankrabstvím, se ve čtyřicátých letech 15. století některé židovské rodiny vystěhovaly. Roku 1453 byly k odchodu donuceny i zbylé rodiny, když jim erfurtská městská rada již nechtěla dále poskytovat ochranu. Následně je přítomnost Židů v Durynsku doložena především na menších panstvích a v říšských městech Mühlhausen a Nordhausen. Přednáška představuje především události po roce 1436 a 1454. Základ tvoří zčásti teprve nedávno objevené prameny. Příspěvek se zaměřuje především na životy jednotlivých židovských rodin z Durynského lankrabství, Míšeňského markrabství a z Erfurtu. U některých rodin je po nuceném odchodu po mnoho let doložitelný jejich pobyt na novém místě. Potomci těchto rodin pak v některých případech i po letech stále nárokovali nesplacené úvěry v původních místech. Někdejší erfurtské Židé se ještě deset až dvacet let po nuceném odchodu snažili prodat své opuštěné domy. Přednáška ukazuje, na jakých místech uvnitř i vně regionu se židovské rodiny usazovaly a jak s novou situací nakládaly.

JÖRG MÜLLER (Trier)

Vyhánění Židů z menších a středních říšských měst v 15. a 16. století

Gerd Mentgen v roce 2006 ve své výzkumné zprávě o „Vyhánění Židů ve středověké Říši“ z dobrého důvodu poukázal na to, že neexistuje jedno univerzální vysvětlení pro multikauzální vyhánění Židů z říšských území ovládaných nejrůznějšími rody, trvající téměř přes dvě století. Přednáška se na základě uvedeného věnuje otázce, zda alespoň v případě vypovídání Židů z říšských měst, coby normativně ukotveného městského typu, jenž náboženské menšiny v pozdním středověku pro usidlování upřednostňovaly, nelze přece jen prokázat společné motivace, vzorce jednání, aktéry, sítě či jiné nápadné konstelace, jež by poskytovaly možnost typologického zařazení alespoň pro jednotlivá časová období či regiony. Na rozdíl od zásadního výzkumu Markuse Wenningera z roku 1981 o „Příčinách a pozadí vyhánění [Židů] z německých říšských měst v 15. století“ nejsou centrem zájmu příspěvku vybrané příklady téměř výhradně významnějších říšských měst, jimž dominují města s katedrálou coby zvláštní kategorie (říšská fojtská města, svobodná města), nýbrž co nejrepresentativnější výběr menších a středních říšských měst.

ANNIKA FUNKE (Trevír/Jeruzalém)

Politické zájmové zastoupení venkovských židovských obcí na přelomu 15. a 16. století

Poté, co byli Židé na konci středověku vyhnáni z většiny svobodných a říšských měst, usídlili se v malých městech a na vesnicích. Stáli nyní před úkolem nově zorganizovat život obce na venkově, kde bylo často povoleno jen několik židovských domácností na jedno sídliště. Reformu obecních institucí si vyžádaly nejen velké vzdálenosti mezi jednotlivými členy komunity, ale také konfrontace s novými vládními (správními) a právními instancemi. Utvářila se první politická zájmová zastoupení překračující lokální charakter, jež předznamenala pozdější venkovské správní jednotky „Landjudenschaft“. Výzkum v této souvislosti vyzdvihuje především diplomata Josela von Rosheim, o němž je toho relativně dost známo díky bohatým pramenům a jeho prominentní roli v říšské politice. Za důležitý ukazatel vývoje celoříšské politické organizace náboženské menšiny je považován proces, jenž s ním byl veden kvůli neoprávněnému užívání titulu „vládce“ („Regierer“) německých Židů. Supliky a korespondence z této doby naznačují hierarchickou strukturu židovských institucí a organizované politické rozhodování. Ve své přednášce se chci věnovat případové studii, jež se týká vyloučení Židů ze štrasburského trhu kvůli častému povolávání k soudům mimo město. S odvoláním na interní jednání mezi zástupci rozptýlených malých židovských sídlišť byla pod vedením Josela von Rosheim uzavřena s městskou radou ve Štrasburku smlouva, jež měla zabránit vypovězení Židů z tohoto významného hospodářského prostoru. Vzhledem k opakujícím se narativům a legitimizačním vzorcům v komunikaci zástupců různých židovských obcí s křesťanskými autoritami chci diskutovat o otázce, zda židovská správa v regionu Horního a Dolního Alsaska postupovala podle společné strategie, nebo zda lze vymezit rozdílné politické motivy a postupy. V centru zájmu přednášky stojí otázka, nakolik byla regionální židovská politika v kontextu decentrální sídelní sítě institucionalizována a centralizována.

PETER RAUSCHER (Víděň)

Vyhnaní, obchodníci, cestovatelé: Židovská mobilita v Rakousku během dlouhého 17. století

Od konce 16. století se v rakouském hlavním a rezidenčním městě Vídni rozvíjela židovská obec, jež se až do svého nuceného konce kolem roku 1670 řadila k nejvýznamnějším urbánním centrům židovského aškenázského světa. Paralelně k vídeňské židovské obci vznikaly v raném 17. století početné židovské obce na venkově, v Rakousích pod Enží. Přednáška zkoumá na základě pramenů shromážděných v rámci projektu „Austria Judaica“ (1998–2004) migrační procesy Židů z a do Rakous pod Enží a mobilitu zde usazeného židovského

obyvatelstva. Zaměřuje se zejména na soukromé a profesní propojení / sítě Židů s dalšími židovskými obcemi jako předpoklad pro migrační procesy.

WOLFGANG TREUE (Duisburg-Essen)

„U nás v tomto městě, v nejvznešenější synagoze...“ Židovská obec ve Frankfurtu nad Mohanem v 16. století.

Zatímco z mnoha německých říšských měst byli Židé v 15. a raném 16. století vypovídáni či vyháněni, ve Frankfurtu nad Mohanem probíhal zcela jiný vývoj. Ani zde sice vůči Židům nepanovala příliš přátelská nálada a docházelo k pokusům dosáhnout jejich vyhnání, ty ale z různých důvodů ztroskotaly.

V 16. století namísto toho začal proces, jenž Fritz Backhaus právem nazval „populační explozí“. Zejména v důsledku přistěhovalectví z jiných měst vzrostla během dvou desetiletí do té doby nanejvýš středně velká židovská obec a stala se – vedle Prahy – největší a nejvýznamnější aškenázskou obcí. Obyvatelstvo Židovské ulice (Judengasse) se do přelomu století zdesetinásobilo na 2000 osob a v následujícím desetiletí vzrostl jeho počet na 3000 lidí. Tento vývoj umožnila naprostá změna politiky frankfurtské městské rady vůči Židům, jež jim od poloviny 16. století nekladla žádné překážky, a dokonce je v určitém rozsahu i podporovala. Při tom hrály roli početné faktory, jež přednáška vysvětluje v souvislostech. Patří k nim například ekonomická a demografická proměna města, jež se v té době rozvinulo v centrum obchodu a výroby a současně také v přistěhovalecké město. Kromě Židů přicházeli – coby další náboženská oddělená skupina – především početní vlámské a valonští kalvinisté, kteří emigrovali z náboženských důvodů ze španělského Nizozemí. Rozhodující roli měla také mimořádná blízkost volebního a korunovačního města k císaři a také respekt a rostoucí sebevědomí židovské obce.

KAJETÁN HOLEČEK (Praha)

Mezi Prahou a Poznaní: sondy ke sporům pražských a poznaňských Židů

Příspěvek si klade za cíl nabídnout vhled do konfliktů pražských a poznaňských Židů s dalšími obyvateli těchto měst. Zkoumání vychází především z údajů obsažených na jedné straně v poznaňských městských knihách, konkrétně především v tzv. libri controversiarum, a na druhé straně v dokumentech pražských, například v knihách obligací. Poznaňské prameny odhalují každodenní spory mezi obyvateli Poznaně a okolních měst, nezřídka se setkáváme i s osobami z lokalit vzdálenějších, mezi nimi i s lidmi pocházejícími z Prahy – Židy i křesťany. Jednalo se o spory jak poznaňských Židů s Pražany, tak o spory mezi pražskými Židy a obyvateli Poznaně. Některé spory zaznamenané v poznaňských pramenech nacházejí svůj odraz i v městských knihách pražských. Příkladem může být spor pražského měšťana Jindřicha Grisingera s poznaňskými Židy Alexandrem Štátným a Tobiášem z 60. let 16. století. Řešení a reflexe těchto sporů v pramenech obou měst nabízí cenný vhled do migrace mezi těmito dvěma městy, zároveň umožňuje posoudit vnímání těchto sporů z obou jejich stran – pražské i poznaňské. Cílem příspěvku je upozornit především na případy, odrážející se v pramenech obou měst. Na jejich základě bude představena sonda do vztahů mezi obyvateli Prahy a Poznaně v pro Židy tak turbulentní době, jakou byla 2. polovina 16. století.

PAVEL SLÁDEK (Praha)

Společná a lokální identita raně novověkých Židů ve střední a východní Evropě

V konstrukci identit aškenázských Židů dlouhého 16. století nacházíme dosud nepopsanou dichotomii. Teologické a historiosofické představy, sdílené židovskou společností, chápou Židy jako jediné společenství

a jeho přebývání v diaspoře jako bolestný a provizorní exil. Jakkoli je intenzita mesianistických očekávání v 16. století předmětem debat, vzhlížení k zemi Izraele a vyjádření dočasnosti existujícího stavu jsou všudypřítomná. V kontrastu k těmto sdíleným představám stojí lokální identity, vážící se ke konkrétnímu místu a obci. Židé hovoří o místech, kde se narodili a kultivují lokálně specifická ritualizovaná jednání. Města s židovskou přítomností jsou označována jako „města a matky v Izraeli“, místní jména jsou součástí vlastních jmen a udržují povědomí o původu jednotlivce. Zánik významných obcí je v textech v souvislosti s konkrétními osobami dlouho připomínán. Vazba na určité místo má také politickou rovinu, projevující se v lojalistických vyjádřeních k místní vrchnosti. Příspěvek usiluje o preliminární vytyčení této dichotomie, vedoucí k formulaci otázek po vzájemném vztahu obou poloh spíše než k jejich řešení.

LUCIA RASPE (Duisburg-Essen)

Putující tiskař Chaim Schachor a aškenázský svět v 16. století

Chaim Schachor (též Chaim Schwarz, Chaim Černý) je znám jako první Žid, který v první polovině 16. století tiskl v Německu hebrejské knihy. Jeho činnost spadá do období, kdy se většina aškenázských Židů kvůli vyhánění v 15. století již přesunula do sídelních oblastí za hranicemi Německa. Schachor pocházel z Čech a v rané fázi hebrejského knihtisku v Praze od roku 1514 se podílel na řadě vydání, roku 1527 však byl z Prahy vytlačen, když se jeho bývalému partneru Gerschomu Katzovi (Gershom Solomon Kohen Katz, Heřman Impresor) podařilo zajistit si exkluzivní privilegium pro hebrejský knihtisk v Čechách. Následně se Schachor snažil zavést tiskařské officíny v různých německých městech. V roce 1547 nakonec odešel do Lublinu, kde o něco později zemřel a jeho potomci působili v tiskařském řemesle ještě půldruhého století. Díky nejnovějším pracím o roli Augsburgu, vedoucího centra německého knihtisku v období reformace, jsme relativně dobře informováni o Schachorově pobytu zde, bezpochyby nejhorší fázi jeho kariéry v Německu. Naproti tomu je toho velmi málo známo o jeho činnosti v Olešnici (Oels), Ichenhausenu a Heddernheimu. Můj příspěvek si klade za cíl pokročit v tomto vpřed. Zahrnuji jak materiální, tak textové aspekty jeho produkce. Cílem je na základě Schachorově života osvětlit těžkosti a šance hebrejského knihtisku v do velké míry nežidovském prostředí. Zvláštní pozornost věnuji otázce, co nám jeho činnost může říct o jeho cílovém publiku, a tím o stavu (západo)aškenázského světa po vlnách vyhánění

JANUSZ SPYRA (Częstochowa)

Čeští a moravští Židé ve Slezsku v raném novověku

Židé žili ve Slezsku od raného středověku, velká část z nich pocházela z Čech a Moravy. Tento proces byl usnadněn začleněním Slezska do svazku Zemí Koruny české (*Corona regni Bohemiae*), k němuž došlo ve 14. století. Od konce 15. století začalo ve Slezsku vyhánění Židů z měst, což vedlo v 16. století k tomu, že tu Židé dále nesměli zůstat. Některá ze slezských knížat však navzdory těmto zákazům Židům pobyt na svých dvorech umožňovala. Takovým příkladem je vévoda Adam Václav Těšínský (vládl 1579-1617), na jehož dvoře žil židovský dvorní sklář Markus, jenž přišel spolu s rodinou z Prahy. Situace se výrazně proměnila za třicetileté války, kdy knížata, svobodní páni, a nakonec i další šlechtici zaměstnávali Židy např. jako nájemce cel a mýt. Ti v této době přicházeli hlavně z přeplněných moravských obcí, přestože mnozí pocházeli z Prahy nebo s Prahou udržovali čilé kontakty (například rodina Singerových, jež do Těšína přišla z Ivančic). Problematika migrace českých a moravských Židů do Slezska je známá, byla však dosud zkoumána jen velmi povrchně.

LENKA BLECHOVÁ (Praha)

Soužití křesťanského a židovského obyvatelstva ve středověké Praze

Interakce a komunikace křesťanského a židovského živlu ve středověké Praze, jak ji popisují městské knihy, měla mnoho podob a byla poměrně intenzivní. V příspěvku se budeme věnovat různým modelovým situacím, kdy spolu křesťané a Židé přicházeli do obchodního a soukromého styku. Budeme se věnovat problematice sousedského soužití, jazyka, ve kterém spolu obě skupiny komunikovaly a postoje městských úřadů k židovské menšině. Tak například šestipanský úřad byl dosti dobře obeznámen s životními podmínkami, které panovaly v pražském Židovském městě, a je patrná snaha o nestranné posouzení židovských žádostí o stavební úpravy a snaha odstranit nejhorší prohřešky proti hygieně a protipožárním předpisům. Prameny také ukazují, že komunikace obou skupin měla často soukromý charakter; i v případě finančního obchodu vznikala klientelistická síť a vznikala vzájemně užitečná obchodní přátelství. Přiblížíme také důvody, proč se Židé obraceli na křesťanské soudy, a respekt křesťanských soudů k židovským listům a k židovské samosprávě, patrný z četných dokladů.

Konference je podpořena Akademií věd České Republiky v rámci Prémie Lumina quaeruntur– projekt LQ 300151901 projekt LQ 300151901 „Migrace a mobilita v pražské židovské obci na přechodu od středověku k ranému novověku“.